

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معاونت امور زنان و خانواده
ریاست جمهوری

گزارش طرح ارتقاء تاب آوری اجتماعی زنان و خانواده

اداره کل هماهنگی معاونت رئیس جمهور در امور زنان و خانواده
با همکاری دفتر امور زنان و خانواده استانداری مرکزی

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش:	طرح توان افزایی و ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی در جوامع محلی
کارفرما:	معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری
برگزار کننده:	دفتر امور بانوان و خانواده استانداری مرکزی
نام استان:	مرکزی
زمان اجرا:	۱۳۹۶ و ۱۳۹۷

فهرست

۱	دیباچه .....
۲	۱. مرور ادبیات موضوع .....
۲	۱-۱. چارچوب مفهومی تاب‌آوری .....
۳	۱-۲. تعاریف .....
۴	۱-۳. ظرفیت‌ها در تاب‌آوری .....
۵	۱-۴. تاب‌آوری و توسعه اجتماعی .....
۶	۱-۵. سرمایه‌ها در ارتقاء تاب‌آوری .....
۸	۱-۶. نتیجه‌گیری .....
۹	۲. نقشه استان .....
۹	۳. گزارش فاز یک .....
۹	۳-۱. اقدامات انجام شده مقدماتی در راستای اجرایی‌سازی طرح .....
۹	۳-۲. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب اساتید و شاخص‌های انتخاب اساتید .....
۱۰	۳-۳. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب سازمان‌های مردم‌نهاد و تشکل‌های غیردولتی و شاخص‌های انتخاب آنان .....
۱۰	۳-۴. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز اول طرح .....
۱۱	۳-۵. پایش طرح در فاز اول و نتایج حاصله از آن (مبتنی بر پیش‌آزمون و پس‌آزمون) .....
۱۲	۳-۶. گالری تصاویر فاز یک .....
۱۳	۴. گزارش فاز دو .....
۱۳	۴-۱. توزیع فعالیت در مناطق استان .....
۱۴	۴-۲. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی نقاط آسیب‌خیز و گروه‌های هدف جهت اجرای فاز دوم طرح .....
۱۴	۴-۳. اقدامات انجام شده در راستای اطلاع‌رسانی جهت حضور گروه‌های هدف در کلاس‌های آموزشی مربوطه .....
۱۴	۴-۴. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی و هماهنگی با گروه‌های ذی‌نفع در میان مردم محلی جهت اجرای طرح .....
۱۴	۴-۵. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز دوم طرح .....
۱۵	۴-۶. نتایج حاصل از پایش طرح در فاز دوم .....
۱۶	۴-۷. نقاط قوت و ضعف شناسایی شده (از نگاه تسهیلگر سطح ۲، کارشناس طرح در دفتر امور زنان و خانواده استانداری و تسهیلگر سطح ۱، نظرسنجی از شرکت‌کنندگان در کارگاه‌ها) .....
۱۷	۵. نقشه راه تاب‌آوری محلات .....
۱۷	۵-۱. شهرستان اراک - شهرک الغدیر .....
۱۹	۵-۲. شهرستان اراک - محله باغ خلیج .....
۲۱	۵-۳. شهرستان اراک - محله رودکی .....
۲۲	۵-۴. شهرستان اراک - محله فوتبال .....
۲۳	۵-۵. شهرستان اراک - خیابان مشهد .....
۲۴	۵-۶. شهرستان تفرش - محله مسکن مهر .....
۲۵	۵-۷. شهرستان خمین - محله فیروزآباد گوشه .....
۲۶	۵-۸. شهرستان شازند - محله ازنا .....
۲۷	۵-۹. شهرستان خنداب - خنداب .....
۲۸	۵-۱۰. شهرستان زندیه - محله مامونیه .....
۲۹	۵-۱۱. شهرستان ساوه - محله عباس‌آباد .....
۳۰	۵-۱۲. شهرستان ساوه - شهرک علوی .....
۳۴	۶. سیمای تاب‌آوری .....
۳۵	۷. سیمای ریسک‌ها .....
۳۶	۸. نقشه راه .....

فهرست جداول

جدول ۱. تعاریف تاب‌آوری	۳
جدول ۲. تمایز سه نوع ظرفیت بر اساس معیارهای ذکر شده	۵
جدول ۳. توزیع فعالیت‌ها در مناطق استان	۱۳
جدول ۴. مشخصات کلاس‌های آموزشی	۱۵
جدول ۵. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری شهرک الغدیر	۱۸
جدول ۶. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری محله باغ خلیج	۲۰
جدول ۷. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری محله فوتبال	۲۲
جدول ۸. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری در خیابان مشهد	۲۳
جدول ۹. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری محله مسکن مهر	۲۴
جدول ۱۰. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری محله فیروزآباد گوشه	۲۵
جدول ۱۱. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری محله ازنا	۲۶
جدول ۱۲. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری محله خنداب	۲۷
جدول ۱۳. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری در محله مامونیه	۲۸
جدول ۱۴. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری محله عباس‌آباد	۲۹
جدول ۱۵. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری شهرک علوی	۳۰

فهرست اشکال

شکل ۱. انواع سرمایه‌ها در یک فرایند تاب‌آوری	۷
شکل ۲. ویژگی شهرهای تاب‌آور	۸
شکل ۳. نقشه استان مرکزی	۹
شکل ۴. برنامه کارگاه	۱۰
شکل ۵. گالری تصاویر فاز ۱ طرح ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی	۱۲
شکل ۶. نقشه گستردگی فعالیت‌ها در مناطق استان	۱۳
شکل ۷. نمودار جنسیت شرکت‌کنندگان	۱۶
شکل ۸. سیمای شهرک الغدیر	۱۷
شکل ۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در شهرک الغدیر	۱۷
شکل ۱۰. سیمای محله باغ خلیج	۱۹
شکل ۱۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله باغ خلیج	۱۹
شکل ۱۲. سیمای محله رودکی	۲۱
شکل ۱۳. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله رودکی	۲۱
شکل ۱۴. سیمای محله فوتبال	۲۲
شکل ۱۵. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله فوتبال	۲۲
شکل ۱۶. سیمای خیابان مشهد	۲۳
شکل ۱۷. مشخصات طرح تاب‌آوری در خیابان مشهد	۲۳
شکل ۱۸. سیمای محله مسکن مهر	۲۴
شکل ۱۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله مسکن مهر	۲۴
شکل ۲۰. سیمای محله فیروزآباد گوشه	۲۵
شکل ۲۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله فیروزآباد گوشه	۲۵
شکل ۲۲. سیمای محله ازنا	۲۶
شکل ۲۳. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله ازنا	۲۶
شکل ۲۴. سیمای خنداب	۲۷
شکل ۲۵. مشخصات طرح تاب‌آوری در خنداب	۲۷
شکل ۲۶. سیمای محله مامونیه	۲۸
شکل ۲۷. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله مامونیه	۲۸

- شکل ۲۸. سیمای محله عباس آباد..... ۲۹
- شکل ۲۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله عباس آباد..... ۲۹
- شکل ۳۰. سیمای شهرک علوی..... ۳۰
- شکل ۳۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در شهرک علوی..... ۳۰
- شکل ۳۲. گالری تصاویر فاز ۲ طرح ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی..... ۳۳

دیباجه

طرح توان افزایش و ارتقای تاب‌آوری اجتماعی زنان و خانواده‌ها، طی سال ۱۳۹۴ از طریق انعقاد موافقتنامه همکاری فیما بین معاونت امور زنان و خانواده و استانداری‌ها، بصورت پایلوت در ۱۳ استان اجرایی شد. پس از خاتمه اجرای طرح و بررسی گزارش‌های عملکردی استان‌های پایلوت؛ با توجه به نتایج به دست آمده، استقبال مخاطبان و درخواست سایر استان‌ها جهت اجرای طرح، این طرح بعنوان یکی از طرح‌های ملی معاونت امور زنان و خانواده طی سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ از طریق انعقاد موافقتنامه همکاری با استانداری‌های سراسر کشور در دستور کار قرار گرفت. اهداف اصلی دنبال شده در طرح عبارتند از:

- توان افزایش و آشنایی فعالان مدنی و جوامع محلی با فرآیند تحلیل سیستم‌های تاب‌آور
- تقویت تعاملات اجتماعی در جوامع محلی در راستای مواجهه و عبور از چالش‌های اجتماعی و محیط و غلبه بر اینگونه

چالش‌ها

- افزایش میزان مشارکت جوامع محلی در برنامه‌ریزی‌ها، مدیریت امور شهری و کاهش آسیب‌های اجتماعی
- دستیابی به نقشه راه ارتقای تاب‌آوری اجتماعی استان

با توجه به اهمیت مفاهیم تاب‌آوری اجتماعی و ضرورت تبیین مفاهیم بصورت صحیح و همچنین جلب مشارکت حداکثری جوامع محلی در راستای مدیریت امور مردمی و اجتماعی و کاهش آسیب‌های اجتماعی مبتلابه؛ مقرر گردید طرح مذکور در ۲ فاز اجرا شود که در فاز اول، ظرفیت‌سازی جامعه مدنی از طریق آموزش و جلب مشارکت ۲۰ نفر از اعضای سازمان‌های مردم‌نهاد بومی فعال در حوزه‌های اجتماعی، خانواده، سلامت و پیشگیری از آسیب‌ها، بعنوان تسهیلگران محلی انجام گیرد. در فاز دوم، تسهیلگران بومی به نقاط در معرض آسیب خیز و آسیب پذیر استان اعزام شده و ضمن ارائه آموزش‌های لازم و انتقال مفاهیم مرتبط، با جلب مشارکت جامعه بومی در راستای شناسایی آسیب‌های اجتماعی هر منطقه و ارائه راهکارهای پیشنهادی ارائه شده توسط آنان، اقدام می‌کنند و سپس نقشه راه هر محله جهت تغییر و بهبود وضعیت تنظیم می‌شود. در نهایت با جمع‌بندی نقشه‌های بدست آمده از محله‌های گوناگون، یک پارچه سازی و ارائه نقشه راه استان حاصل گردید.

۱. مرور ادبیات موضوع

۱-۱. چارچوب مفهومی تاب‌آوری

گسترش آسیب‌های اجتماعی و اثرات آن بر جنبه‌های گوناگون جامعه، توجه بیش از پیش سطوح عالی کشور را به این پدیده جلب کرده است. در حال حاضر این ایده به طور گسترده پذیرفته شده که مردم، سازمان‌ها به ابزارها، امکانات و مهارت‌های اساسی نیاز دارند تا با چشم‌انداز ریسک‌های (خطرهای) پیچیده، به هم پیوسته و به‌طور فزاینده در حال تحول به شکلی مقابله کنند تا توانایی استفاده از فرصت‌ها، برای افزایش بهزیستی و رفاه عمومی را داشته باشند.

با این وجود، عملی کردن این ایده کاملاً معقول و پذیرفته شده، آسان نیست. دلیل عمده آن نیز عدم وجود ابزار و مهارت‌های لازم برای تحلیل سیستماتیک (منظم) تاب‌آوری است، به شکلی که بر اساس آن بتوان جنبه‌های مربوط به تاب‌آوری را در برنامه ریزی‌های توسعه و اقدامات بشردوستانه وارد کرد.

در این مدل تحلیل تاب‌آوری سیستم‌ها ابزاری است که به متخصصان این حوزه کمک می‌کند تا:

- یک کارگاه موفقیت «تحلیل تاب‌آوری سیستم‌ها برای جوامع محلی با رویکرد زنان و خانواده» را طراحی و برای یک جامعه محلی برگزار نمایند.
- از طریق مشارکت ذی‌نفعان در سطوح محلی بتوانند یک نقشه راه برای افزایش تاب‌آوری کشور، جوامع محلی و انجمن‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد فعال در حوزه زنان و خانواده طراحی کنند.
- نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل‌ها را در توسعه و برنامه‌ریزی اقدامات داوطلبانه و اجتماعی از طریق کنشگران مدنی (سازمان‌های مردم‌نهاد و تسهیل‌گران فعال حوزه زنان و خانواده) و نهادهای برنامه‌ریز در سطوح ملی و محلی ادغام نمایند.

۱-۲. تعاریف

تاب‌آوری چیست؟

تاب‌آوری، توانایی خانواده‌ها، جوامع محلی و مردم یک کشور برای جذب و بهبود یافتن از شوک است، در حالی که ساختار و منابع (درآمد) زندگی‌شان را برای مواجهه با استرس‌های بلند مدت، دگرگونی و بی‌ثباتی، به طور مثبت تطبیق یا تغییر می‌دهند (میچل، ۲۰۱۳). جدول زیر تعاریف متفاوت دیگری از مفهوم تاب‌آوری را از دیدگاه اندیشمندان در رشته‌های مختلف ارائه داده است.

جدول ۱. تعاریف تاب‌آوری

تعریف	نویسنده
به ظرفیت برآمدن از عهده خطرات ناگهانی پس از پیدایش، تاب‌آوری گفته می‌شود؛ یادگیری ترمیم و بازیابی.	Wildavsky (1991)
تاب‌آوری ظرفیت اضافی یا توانایی یک سامانه برای هضم مشکل است یا میزان مشکلی است که یک سامانه پیش از اینکه ساختار سامانه به‌وسیله تغییر دادن متغیرها تغییر کند، می‌تواند هضم کند.	Holling et al (1995)
تاب‌آوری کیفیت بنیادی اشخاص، گروه‌ها، سازمان‌ها و سامانه‌ها به‌عنوان یک کل است برای پاسخگویی مفید به تغییر چشمگیری که در هنگام از هم گسستن الگوی پیش‌بینی شده حوادث رخ می‌دهد، بدون به‌کار گرفتن دوره‌ای طولانی از حرکت رو به پسرفت.	Horne and Orr (1998)
تاب‌آوری توانایی یک شخص یا سازمان برای طراحی سریع و حرکات مثبت انطباقی کاربردی هماهنگ شده با وضعیت اضطراری است، به‌گونه‌ای که فشار کمی را متحمل شود.	Mallak (1998)
با توجه به معانی بلایا، تاب‌آوری محلی بدین معناست که یک منطقه، بدون متحمل شدن ضررهای ویرانگر، خرابی، کم شدن بهره‌وری یا کیفیت زندگی و بدون گرفتن کمک زیاد از طرف جوامع خارجی، قادر به پایداری در برابر یک حادثه طبیعی بسیار بزرگ باشد.	Miletti (1999)
ظرفیت سازگار کردن منابع و مهارت‌های موجود برای سامانه‌های جدید و شرایط عملیاتی.	Comfort (1999)
تاب‌آوری یک فرآیند فعال خوداصلاح‌کننده را شرح می‌دهد. تدبیر آگاهانه و رشد توانایی برای فعالیت به لحاظ روانشناسی در یک سطح بسیار بزرگ، نسبت به انتظار معینی که با توجه به توانایی‌های اشخاص و تجربه‌های پیشین وجود دارد.	Paton, Smith and Violanti (2000)
ظرفیت جوامع یا اکوسیستم‌های آسیب‌دیده برای هضم آثار منفی و ترمیم آن‌ها.	Cardona (2003)
توانایی یک عامل برای برآمدن از عهده فشار یک خطر یا سازگار شدن با آن.	Pelling (2003)
تاب‌آوری اکوسیستمی، ظرفیت یک اکوسیستم است برای تحمل کردن آسیب، بدون هضم شدن در درون شرایط متفاوت کیفی که به‌وسیله مجموعه متفاوتی از فرآیندها کنترل می‌شود.	Resilience Alliance (2005)
ظرفیت یک سامانه، جامعه یا اجتماع در معرض خطرات برای سازگار شدن، مقاومت کردن یا تغییر دادن برای رسیدن به سطح قابل قبولی از عملیات و ساختار و ادامه آن. این موضوع تعیین می‌شود به‌وسیله درجه‌ای که سامانه اجتماعی قادر به سازمان‌دهی خودش است برای افزایش این ظرفیت، آموختن از بلایای گذشته، حفاظت آتی بهتر و بهبود ارزیابی‌های کاهش امکان خطر.	UNISDR (2005)

(منبع: Manyena, 2006: 437)

آستانه بحرانی: نقطه‌ای که تغییری بزرگ در سیستم رخ می‌دهد.

لایه‌های اجتماع: افراد یا گروه‌هایی از مردم با ویژگی‌های مشترک، بسته به بافت یا زمینه، لایه‌ها ممکن است خانواده‌ها، انجمن‌ها، گروه‌ها، یا جوامع محلی و مسئولینی از سطوح استانی و ملی (سیستم‌ها یا انجمن‌های بهداشتی و مربوط به سلامت و یا حرفه‌ای و ...) باشند.

ارتقاء تاب‌آوری: مدیریت اثرات شوک‌ها و موضوعات مرتبط با ریسک و تغییرات و بی‌ثباتی‌های آینده با تقویت ظرفیت جذب شوک‌ها، یا با انطباق یافتن برای کاهش در معرض قرارگیری آن‌ها، و یا دگرگونی به شکلی که شوک دیگر نتواند اثری بر سیستم داشته باشد.

ریسک (خطر): ترکیب احتمال یک رویداد و پیامدهای منفی آن.

شوک: رویدادی ناگهانی که در اغلب موارد اثر منفی زیادی روی آسیب‌پذیری سیستم و اجزاء آن می‌گذارد. شوک‌ها اثرات منفی (یا مثبت) عمده‌ای را روی معنای زندگی مردم با کارکرد مردم و کشور دارند.

شوک فراگیر: حوادث نادر (بافراوانی کم) که تقریباً بر همه اشخاص در گروه هدف اثر می‌کند. مانند درگیری‌ها، منازعات و جنگ‌های خشونت‌آمیز، فوران آتش‌فشان، زلزله و یا کاهش ارزش پول و یا یک رویداد اجتماعی آسیب‌پذیر که جنبه همگانی در آن جغرافیا گرفته است مانند کودکان کار یا اعتیاد در یک گروه سنی.

شوک ویژه: رویداد مهمی که به طور خاص بر افراد و خانواده‌ها اثر می‌گذارد. مانند مرگ نان آور اصلی و یا از دست دادن فعالیت یا کاری که منبع اصلی درآمد است.

شوک فصلی: مانند سیل که مربوط به فصل بارانی سال است، یا تغییرات در قیمت مواد غذایی، تغییرات قیمت بازار یا شوک در یک محدوده زمانی معین مانند جابجایی‌های مکرر و یا بیماری وبا در بعضی مناطق و کشورها.

استرس (فشار، تنش): روند طولانی مدت که تضعیف‌کننده توانایی بالقوه، یا تعمیق‌کننده آسیب‌پذیری کنشگرهای آن سیستم است.

سیستم: واحدی از اجتماع (مانند فرد، خانواده، گروهی از مردم با ویژگی‌های مشترک، انجمن طایفه و قوم، بوم یا محیط زیست (مانند جنگل) یا نهاد یا وجودی فیزیکی (مانند شبکه زیر ساخت شهری) می‌باشد.

آسیب‌پذیری: تجلی آمادگی یا استعداد ابتلا به آسیب و در معرض قرار گرفتن.

۳-۱. ظرفیت‌ها در تاب‌آوری

ظرفیت جذب (کنار آمدن): توانایی یک سیستم برای آماده بودن، کاهش دادن، و یا جلوگیری کردن از اثرات منفی شوک‌ها، با استفاده از پاسخ‌های مقابله‌ای از پیش تعیین شده، به منظور حفظ و بازگرداندن ساختارها و کارکردهای اساسی و ضروری آن سیستم است. این ظرفیت شامل مکانیسم‌های مقابله‌ای است که در طول دوره‌های شوک مورد استفاده قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر، وقتی مردم برای مقابله و غلبه بر ریسک‌ها، بر اساس منابعی که به طور مستقیم در دسترس‌شان است، به ریسک واکنش نشان می‌دهند، از ظرفیت کنار آمدن یا جذب استفاده می‌کنند. منطق زیر بنایی این ظرفیت، عبارت است از: بازسازی یا ترمیم سطح موجود رفاه بلافاصله پس از وقوع یک حادثه.

ظرفیت انطباق: توانایی یک سیستم برای تنظیم، اصلاح و یا تغییر ویژگی‌ها و اعمال آن سیستم است تا آسیب‌های بالقوه آینده را تعدیل کرده و از فرصت‌ها به شکلی استفاده کند تا بتواند به عملکردش، بدون تغییرات عمده کیفی در عملکرد یا هویت ساختاری‌اش، ادامه دهد. به عبارت دیگر به اقدامات فعال یا پیشگیرانه (مورد انتظار) که مردم بر اساس تجربیات گذشته‌شان آن‌ها را به کار می‌گیرند تا درس‌هایی از تجارب گذشته یاد گرفته، و بر اساس این خطرات آینده را پیش‌بینی کرده و معیشت یا کاهش آسیب را تنظیم نمایند. ظرفیت انطباق در راستای تغییرات تدریجی بوده و در جهت حفظ وضع موجود رفاه مردم در مواجهه با خطرات آینده به کار گرفته می‌شود. تفاوت عمده بین ظرفیت‌های کنار آمدن (جذب) و انطباق در محدوده زمانی فعالیت‌هایی است که هر کدام از ظرفیت‌ها به کار می‌گیرند. در حالی که ظرفیت جذب، درگیر ماموریت‌های تاکتیکی و با منطق برنامه‌های کوتاه مدت است، ظرفیت انطباق شامل ماموریت‌های راهبردی و برنامه‌ریزی‌های بلندمدت‌تر را در بر می‌گیرد.

ظرفیت تغییر (تحول، دگرگونی، مشارکتی): توانایی برای ایجاد یک سیستم کاملاً جدید به طوری که شوک دیگر هیچ تاثیری نداشته باشد. این ظرفیت زمانی ضروری است که ساختارهای اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی، سیستم موجود را غیر قابل دفاع می‌کند. مثال‌هایی از ظرفیت تحول شامل معرفی ساز و کار حل تعارض در یک جامعه محلی، اقدامات برنامه‌ریزی شهری و اقدامات لازم برای از بین بردن کامل فساد و توانایی مردم برای دسترسی به دارایی و گرفتن کمک از پهنه گسترده تر سیاسی و اجتماعی (یعنی از سازمان‌های دولتی و به اصطلاح جامعه مدنی) است که طی آن مردم در فرآیندهای تصمیم‌گیری مشارکت می‌کنند. و از سوی دیگر، با ایجاد موسسات یا توسعه ظرفیت‌های نهادی در سطوح محلی هم رفاه فردی را بهبود می‌بخشند و هم موجب نیرومندی اجتماعی در بحران‌های آینده می‌شوند.

برای تمایز بین این سه نوع ظرفیت بر اساس چهار معیار ذکر شده به جدول زیر توجه کنید:

جدول ۲. تمایز سه نوع ظرفیت بر اساس معیارهای ذکر شده

معیار	ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
پاسخ به ریسک	به اعتبار گذشته	مورد انتظار (آینده)	مورد انتظار (آینده)
قلمرو زمانی	کوتاه مدت	بلند مدت	بلند مدت
میزان تغییر	کم، وضع موجود	متوسط، تغییرات افزایشی	زیاد، تغییرات ریشه‌ای
نتیجه	ترسیم سطح فعلی رفاه	تامین رفاه آینده	افزایش رفاه حال و آینده

۴-۱. تاب‌آوری و توسعه اجتماعی

در سالهای اخیر کاربرد مفهوم تاب‌آوری برای سامانه‌های اجتماعی بسیار مورد توجه قرار گرفته است و برخی از محققان کاربرد آن را مورد توجه قرار می‌دهند؛ درحالی‌که دیگران نسبت به آن محتاط هستند. بسیاری از کاربردهای عملی که تاکنون صورت گرفته است، برای بررسی روابط تاب‌آوری اجتماعی- اکولوژیکی بوده است؛ برای نمونه: روش‌هایی که به وسیله آن تلاش‌های صورت گرفته برای بهبود تاب‌آوری اجتماعی به تاب‌آوری اکولوژیکی کمک می‌کند. (Davidson ۲۰۱۲: ۱۱۳۹). مطالعاتی که درباره واکنش به آثار خطرات به وسیله بیشاپ و همکاران (۲۰۰۰) و میالر و همکاران (۱۹۹۹) انجام شد، نشان داد که فقط عوامل مهم در تاب‌آوری اجتماعی- اکولوژیکی (یادگیری چگونگی زندگی با تغییر و تردید، ترکیب انواع دانش برای یادگیری و دانش‌اندوزی، و ایجاد فرصت برای خود سازماندهی و ایجاد پیوند) تاب‌آوری را افزایش نمی‌دهند بلکه وجود آنها با سطح مشارکت در فعالیت‌ها و گروه‌های اجتماعی (برای نمونه: عضویت در انجمن‌ها و گروه‌های فعالیت اجتماعی) همبستگی دارد. از این مشاهده می‌توان نتیجه گرفت که با فعالیت در زمینه کاهش خطرات، امکان خطر در جامعه می‌تواند کاهش یابد حتی اگر اعضای جامعه به خودی خود دست به کاری نزنند. وجود تعداد بیشتری از مردم در فعالیت‌های اجتماعی، حس مسئولیت‌پذیری اجتماعی، سودمندی و حل مسئله را ایجاد می‌کند و در نتیجه، تاب‌آوری آن‌ها در برابر بلایا و حوادث طبیعی یا خطرات اجتماعی بیشتر خواهد بود.

با وجود اینکه تحقیق بیشتر درباره این مسئله الزامی است، این تحقیق این امکان را روشن کرد که راهبردهای کاهش خطرات با توسعه اجتماعی ارتباط داده شوند و مکمل فعالیت‌های توسعه اجتماعی با آموزش خطرات خاص و فعالیت‌های کاهش ارتباط داده شوند. کی یفر (۱۹۸۴) و پیتون و بیشاپ (۱۹۹۶)، راهبردهای تفویض قدرت اجتماعی را این چنین تشریح کردند: توسعه مشارکت اجتماعی، افزایش کنترل مشاهده شده توسط ذی‌نفعان، آسان‌سازی شناخت اجتماعی از مشکلات و تدوین و توسعه راهبردهایی برای حل مساله یا فائق شدن بر مشکلات بر اساس روش‌هایی سازگار با نیازها، سامانه‌ها و ارزش‌های یک اجتماع خاص. برای تقویت تفویض قدرت، یک روش اجتماعی برای تصمیم‌گیری توصیه شده است. مشارکت در شناخت مشکلات مشترک و گسترش و اجرای راه‌حل برای آن‌ها، توسعه پیروز شدن بر مشکل با تمرکز بر مشکل، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و تعهد عملی را آسان می‌کند. تمرکز روی اقدام فعالانه در مسائل برجسته به پروراندن سودمندی و مشارکت گروه‌های ذینفع و افراد کمک می‌کند؛ بنابراین در این مدل تفویض قدرت، عوامل کلیدی می‌توانند در این کلمات خلاصه شوند: سودمندی، پیروز شدن بر

مشکل یا مساله، تقویت حس مسئولیت‌پذیری اجتماعی و ساختارهای پشتیبانی که به طور خلاصه در بالا شرح داده شد. مبنای تفویض قدرت فقط یکبار ایجاد می‌شود؛ گام بعدی شناخت تغییر اجتماعی، شرکت داشتن اعضای جامعه برای ایجاد پشتیبانی متقابل (کمک کردن به گسترش مسئولیت‌پذیری اجتماعی و پشتیبانی جامعه) و فرصت‌هایی برای تحت فشار قرار دادن نهادهای اجتماعی و حاکمیتی (کمک کردن به توسعه سودمندی و پیروز شدن بر مشکل با تمرکز بر مشکل) است؛ همچنین شاید سودمندی به هم پیوسته (مشارکت تعاملی)، یک شاخص خوب برای سطح همکاری و کمک موجود در درون یک اجتماع باشد و در نتیجه، شاید تا اندازه‌ای احتمال موفقیت راهبردهای کاهش مساله یا مشکل را ایجاد کرده که نیاز دارد تا عملیات به هم پیوسته و منظم پذیرفته و اجرا شوند.

نقش مدیریت بحران و تاب‌آوری اجتماعی شامل ترکیب و تطبیق دورنماها / نیازهای به دست آمده از مشاوره اجتماعی در درون یک بافت راهبردی شده و تا جایی که ممکن است برای تهیه اطلاعات و منابع لازم برای تقویت تفویض قدرت، خودیاری و ارتقاء تاب‌آوری جست و جو می‌شود؛ بنابراین نهادهای سیاست‌گذار در حوزه‌های اجتماعی (به عنوان مثال معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری) به عنوان مشاور جوامع عمل می‌کنند نه به عنوان هدایت کننده فرآیند تغییر؛ علاوه بر این، شاید پذیرش یک راهبرد رشدگرا، برای ارتقای شایستگی و تاب‌آوری اعضای جامعه، بافتی را آماده کند که موجب تاب‌آوری مداوم در طی زمان شود. نادر بودن خطرات و یا ریسک‌ها و شوک‌ها، یک پیامد مهم دارد؛ برای نمونه: یک الگوی کمبود یا خسارت به راهبردهایی می‌انجامد که اعضای جامعه را به اینکه برای کاهش خسارتهای ناشی از خطرات، سرمایه مالی یا اجتماعی خود را خرج تقویت یا اصلاح خانه یا ساختمانشان کنند، تشویق می‌کند. از دیدگاه دیگر رشد، تمرکز روی سرمایه‌گذاری در اصلاح ساختاری برای افزایش ارزش سرمایه‌ای اموال، افزایش ارزش فروش دوباره یا کاهش هزینه‌های بیمه‌ای خواهد بود و این یعنی نشان دادن منافع اجتماعی و شخصی که از انجام فعالیت‌های کاهش خطر معین به دست می‌آید؛ بنابراین، این روش از تمرکز روی ارزش‌سازی محلی و محیط و توسعه راهبردهای هدایت شده به سوی حفظ کیفیت درک شده زندگی در رابطه با فعالیت خطرات، ریسک‌ها و یا شوک‌ها دفاع می‌کند «ادامه تفویض قدرت قانونی و در نتیجه شایستگی‌هایی که تاب‌آوری را در برابر مصائب پی‌ریزی می‌کنند شامل ادغام سودمندی به هم پیوسته، توانایی‌های فائق آمدن بر مشکل و پشتیبانی از حس تعلق و هویت اجتماعی می‌شود. این، موضوع توانایی برای واکنش در برابر مصائب را طوری پرورش خواهد داد و تقویت خواهد کرد که خسارت و بی‌نظمی را به حداقل برساند و رشد را ارتقا دهد. این موضوع از طریق طرح‌ها و فعالیت‌هایی که مشارکت اجتماعی را در حل مشکل تقویت می‌کنند، به آسانی انجام می‌شود؛ اگر از همان ابتدا فعالیت اجتماعی بر یک حادثه خطرناک خاص استوار باشد، این موضوع به‌طور ویژه‌ای اهمیت می‌یابد.» (رضانزاده لسبویی، ۱۳۹۳).

خصوصیات یک جامعه (شهر یا محله) تاب‌آور

امروزه برای درک ویژگیها و خصوصیات جوامع تاب‌آور مطالعات زیادی صورت گرفته است؛ برای نمونه: کای و همکاران (۲۰۱۱): ۳۶۹-۳۶۰) مطالعه‌ای با عنوان «شناسایی مطلوبترین استراتژی‌های بهبود تاب‌آوری اکولوژیکی در برابر سیل در مناطق آسیب پذیر اکولوژیکی» را انجام داد؛ هرچند او در مطالعه تنها به بررسی عوامل سیلاب در یک شهر کوچک پرداخت اما در مطالعه خود به این نتیجه رسید که مسائل مدیریت در تاب‌آوری بسیار مهم است:

- توانایی تحمل شوک‌ها و ضربه‌های وارده از یک خطر به گونه‌ای است که آن خطر (ریسک‌ها و یا شوک‌ها) تبدیل به سانحه نشوند (تا احتمال شکست را کاهش دهد)
- توانایی برگشت به عقب پس از سانحه (تا بتواند پیامدهای شکست را کاهش دهد)
- امکان و فرصت برای تغییر و پذیرش پس از سانحه (تا زمان موردنیاز برای بهبودی و همچنین مقدار آسیب‌پذیری را کاهش دهد)

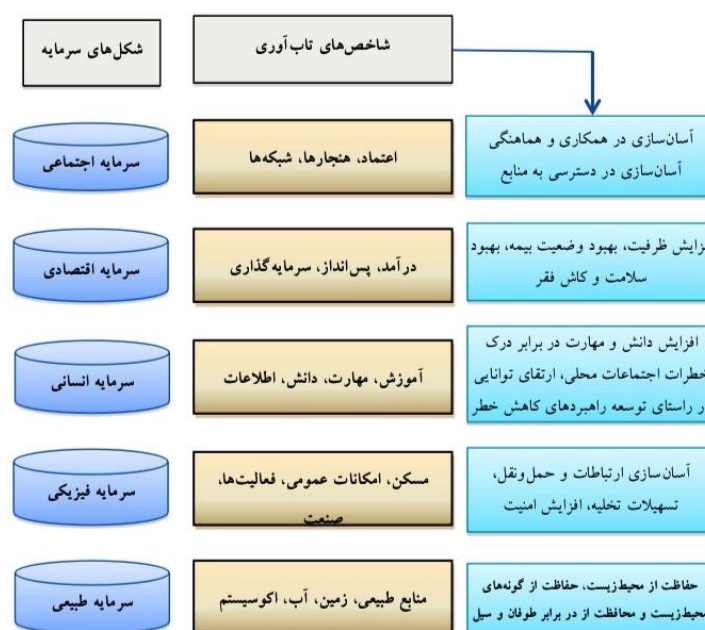
۱-۵. سرمایه‌ها در ارتقاء تاب‌آوری

برای ایجاد شهرها، محله‌ها و یا جوامع تاب‌آور با تأکید بر نقش مدیران محلی، اشکال مختلف سرمایه نقش دارند که سرمایه اجتماعی با تأکید بر مؤلفه‌های اعتماد، شبکه‌ها و هنجارها یکی از انواع سرمایه تأثیرگذار می‌باشد. سرمایه اجتماعی تاریخچه‌ای بس طولانی و نامحسوسی در میان علوم اجتماعی دارا می‌باشد. اولین کسی که این اصطلاح را به کار بردنانی فان بود. بعدها

جیمز کلمن نقش شرکت اجتماعی را در شکل‌گیری فرهنگ و تعلیم و تربیت شرح داد. (قالیباف و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۳). سرمایه اجتماعی یکی از ابعاد برجسته تحقیقاتی علوم اجتماعی است، این اصول اجتماعی باعث تقویت افراد و گروهها می‌شود. «سرمایه اجتماعی با عضویت در گروه‌ها و انجمنها، اهداف گروهی را مثل دموکراسی، مشارکت و توسعه اجتماعی را تقویت می‌کند.» (پوتنام، ۲۰۰۲: ۶۹). پوتنام مدعی است که «شرکت در اجتماع مانند شبکه‌های رسمی و شبکه‌های غیررسمی جامعه، مرکز اصلی مفهوم سرمایه اجتماعی است» (۲۰۰۰: ۵۶). سرمایه اقتصادی، انسانی، سرمایه فیزیکی و سرمایه طبیعی از انواع سرمایه‌های دیگر هستند که در مجموع به صورت یک سامانه در عملکرد اجتماعات تاب‌آور تأثیرگذار هستند (Mayunga, ۲۰۰۷). «سرمایه اقتصادی که درآمد پولی و سایر منابع مالی و دارایی‌ها و نیز تجلی نهادی آن یعنی حقوق مالی را در برمی‌گیرد. سرمایه اقتصادی سیال‌تر است و به آسانی به سرمایه اجتماعی و فرهنگی تبدیل می‌شود، در مقابل، قابلیت تبدیل سرمایه اجتماعی به سرمایه فرهنگی پرهزینه‌تر است.» (نوربخش، ۱۳۹۰: ۱۱۱-۱۱۲) سرمایه انسانی بیشتر آموزش، مهارت و دانش مدیران و سطوح محلی در برابر ریسک‌ها و خطرات را شامل می‌شود. آموزش و ظرفیت‌سازی کاهش خطرپذیری بلایا در سطح محلات به عنوان یکی از اصولی است که در فرآیند مدیریت تاب‌آوری و بلایا پیوسته باید مورد توجه قرار گیرد. سرمایه فیزیکی شامل مسکن، امکانات عمومی و... است که آسان‌سازی در ارتباطات و حمل و نقل از زیرمجموعه‌های آن به شمار می‌رود و در نهایت، سرمایه طبیعی هم شامل منابع طبیعی، آب و اکوسیستم می‌باشد که در این بخش باید گونه‌های خاص گیاهی و جانوری و شرایط محیط طبیعی زندگی افراد و حفاظت از آنها در برابر بلایا محافظت شوند»

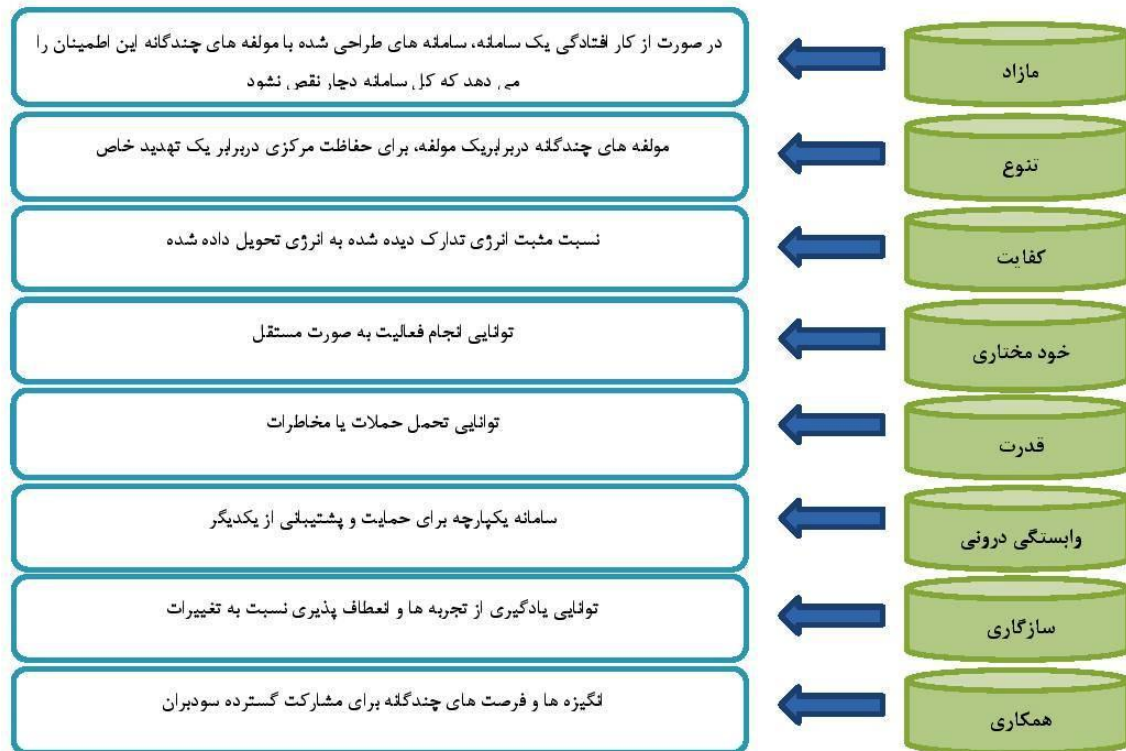
از مهمترین خصوصیات جوامع تاب‌آور، عملکرد سرمایه انسانی در شهرها است. سرمایه انسانی، مهارت، دانش و سطح اطلاعاتی جوامع را در ارتباط با بهبود وضعیت تاب‌آوری می‌سنجد. افزایش دانش و مهارت در برابر درک خطرات شهروندان، ارتقای توانایی در راستای توسعه راهبردهای کاهش خطر از مهمترین ویژگیهای جوامع تاب‌آور می‌تواند دانسته شود که برای ایجاد این وضعیت آموزش به عنوان یک اصل ضروری پیوسته مورد تأکید برنامه‌ریزان است. در رابطه با آموزش خطرات، این فرآیند می‌تواند به وسیله آماده کردن شهروندان با طرحهای خطری که چالشهای بالقوه، فرصتها و رفتارهایی که به وسیله اجتماع در برابر خطر صورت می‌گیرد را شرح دهد و همچنین توسعه راهبردهای استفاده کردن از آنها یا مدیریت و احاطه کردن آنها را شرح می‌دهند.

برای ایجاد جوامع تاب‌آور در برابر بلایا و خطرات پنج سرمایه، اجتماعی، اقتصادی، انسانی، فیزیکی و طبیعی تأثیرگذار هستند. برای ایجاد جوامع تاب‌آور در سالهای اخیر، این رویکرد بسیار مورد بررسی قرار گرفته است. راه‌های بسیاری زیادی هم برای ایجاد جوامع تاب‌آور ارائه شده است. شکل ۱ نوع تقسیم‌بندی سرمایه‌ها و نقش آنها را در تاب‌آوری جوامع به تصویر می‌کشد.

شکل ۱. انواع سرمایه‌ها در یک فرآیند تاب‌آوری

شکل ۲ هشت ویژگی شهرهای تاب‌آور را از دیدگاه گودزچالک مطرح می‌کند که این ویژگیها عبارت‌اند از: تنوع، کفایت، خودمختاری، قدرت، وابستگی درونی، سازگاری، مازاد و همکاری. خودمختاری شهرها بر توانایی انجام فعالیتهای مدیریتی شهری به صورت مستقل تأکید دارد. قدرت هم بر توانایی و مقاومت شهر در راستای مقابله با انواع بلایا و خطرات اشاره دارد و نیز همکاری و سازگاری بر میزان مشارکت شهروندان.

شکل ۲. ویژگی شهرهای تاب آور

۱-۶. نتیجه گیری

آموزش در سطوح مختلف جامعه با هدف حفظ امنیت به ویژه در زمان وقوع خطرات و شرایط پس از وقوع، اهمیت بیشتری دارد. مهمترین اقداماتی که نهادهای برنامه ریز در این زمینه می‌توانند انجام دهند عبارتند از: آگاهی و برنامه‌های آموزشی درباره کاهش خطرپذیری، برنامه‌های آموزشی برای مقامات محلی و مدیران جامعه، برنامه‌ها و تمرینهای مشارکتی برای اعتمادسازی و مشارکت ذی نفعان در جوامع محلی و در نهایت، در راستای تاب‌آوری جوامع به لحاظ رویکردی و بر اساس قوانین موجود در کشور ابتدا باید میزان تاب‌آوری در ابعاد مختلف با تأکید بر شاخصها و معیارهای قابل سنجش مورد واکاوی قرار بگیرد. طرح ارتقا تاب‌آوری زنان و خانواده ابتکاری است که از سال ۱۳۹۵ تاکنون توسط معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری در سطح ملی و با همکاری بخش‌ها و نهادهای ذیربط در استانها برنامه‌ریزی و اجرا شد تا بتواند ضمن آموزش و توسعه ظرفیتهای فردی و گروهی برای ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی زنان و خانواده در سطوح محلی، جوامع را به:

- درک فعال از چشم انداز ریسک و چگونگی اثر آن بر سیستم و چگونگی کنش‌های جامعه در هر زمینه
- تعیین این که در کدام لایه جامعه آن خطرات به بهترین شکل مدیریت شوند
- و استفاده از مجموعه‌ای از اصول تاب‌آوری به منظور تقویت ظرفیت سیستم برای جذب شوک و یا انطباق و تغییر به طوری که کمتر در معرض شوک قرار گیرند تا با برنامه ریزی مشارکتی و تقویت لایه‌های اجتماعی، بتوانند ارتقا تاب‌آوری اجتماعی حوزه زنان و خانواده از کوتاه تا بلند مدت را محقق سازند.

۲. نقشه استان

شکل ۳. نقشه استان مرکزی

۳. گزارش فاز یک

۳-۱. اقدامات انجام شده مقدماتی در راستای اجرایی‌سازی طرح

شناسایی تسهیل‌گر سطح ۱ متخصص، آموزش دیده و مورد تایید معاونت امور زنان و خانواده که تسلط کافی بر موضوع داشته و سابقه همکاری با معاونت را در طرح‌های سال گذشته موضوع تاب‌آوری داشته‌اند که اسم ایشان طی هماهنگی با استان و مکاتبه از سوی معاونت امور زنان و خانواده به استان‌ها اعلام گردید و دعوت ایشان برای اجرای طرح و هماهنگی زمانی برای ارائه خدمات متناسب با طرح صورت پذیرفت. هم‌چنین هماهنگی برای برگزاری نشست توجیهی توسط دفتر امور زنان و خانواده استانداری، با حضور تسهیل‌گر سطح ۱، جهت تبیین اهداف طرح و چگونگی اجرای بهینه آن در سطح استان، با توجه به سوابق اجرایی و گزارش‌های اجرای پروژه طی سال‌های گذشته و توجیه کارشناسان مرتبط با طرح در استانداری و مشاوران امور بانوان فرمانداری‌های سطح استان انجام گردید.

سایر تجهیزات مطابق دستورالعمل ارسالی از سوی معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری و چک لیست اقلام و لوازم و الزامات برگزاری کارگاه آموزشی نیز تهیه شد (به‌طور مثال: لوازم التحریر مورد استفاده در کارگاه، مکان برگزاری، لوازم کمک آموزشی مانند ویدئو پروژکتور، پرینتر و...). امکانات صوتی و سرمایشی محل برگزاری قبل از اجرای کارگاه بازبینی و نواقص برطرف گردید.

۳-۲. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب اساتید و شاخص‌های انتخاب اساتید

انتخاب اساتید برای هر کدام از استان‌ها بر اساس ارزیابی‌های معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری در طرح تاب‌آوری سال‌های ۹۶-۱۳۹۵ و با توجه به توانایی تسهیل‌گران، شناخت نسبت به اقلیم و آسیب‌های استان و تجربه موفق در همکاری با معاونت امور زنان و خانواده و باتوجه به شاخص‌های زیر صورت گرفته است.

- تخصص، مدرک تحصیلی
- فعالیت در حوزه تسهیل‌گری و آموزش مشارکتی
- تسلط کامل بر فعالیت‌های مشارکتی در حوزه‌های اجتماع محور

- اجرای طرح‌های پژوهشی متعدد مرتبط در این زمینه
- تیم اجرایی فعال
- استاد برجسته کشوری

۳-۳. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب سازمان‌های مردم‌نهاد و تشکل‌های غیردولتی و شاخص‌های انتخاب

آنان

سازمان‌های مردم‌نهاد بومی فعال در حوزه‌های اجتماعی، خانواده، سلامت و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی در سراسر استان بر اساس شاخص‌های زیر و مکاتبه با کارشناسان امور بانوان فرمانداری‌ها و معرفی از سوی آنها انجام شد. هم‌چنین هماهنگی با کارشناسان دفتر امور اجتماعی و فرهنگی استانداری، بهزیستی و فرمانداری‌های سراسر استان در بخش سازمان‌های مردم‌نهاد نیز در این زمینه صورت پذیرفت:

- فعال و خود انگیخته در حوزه‌ی آسیب‌های اجتماعی به ویژه زنان و خانواده
- فعال در سمن‌های مرتبط با دفتر امور بانوان یا مراکز مرتبط با آسیب‌های اجتماعی
- اطمینان از مشارکت در اجرای مرحله‌ی دوم طرح
- توانایی تسهیل‌گری
- حداقل تحصیلات کارشناسی
-

۳-۴. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز اول طرح

• به مدت پنج روز	مدت زمان
• ۱۰ الی ۱۲ اردیبهشت ۱۳۹۷، ۲۹ الی ۳۱ خرداد ۱۳۹۷	
• ۱۳۹۷/۲/۱۰ دفتر امور بانوان و خانواد استناداری به مدت ۳ ساعت	زمان جلسه توجیهی
• برنامه آموزشی و الزمات و جزوات آموزشی و کمک آموزشی توسط اساتید و تسهیل‌گران از یک هفته قبل در اختیار استانداری قرار گرفت	ارسال بسته توجیهی

شکل ۴. برنامه کارگاه

خلاصه اجرای کارگاه:

این کارگاه آموزشی با حضور ۱۰ نفر از نمایندگان سازمان‌های مردم‌نهاد فعال معرفی شده از سوی فرمانداری‌ها و به تسهیل‌گری خانم اکرم موقری به مدت ۵ روز در اردیبهشت‌ماه و خردادماه در شهر اراک برگزار گردید. این کارگاه با رویکرد آموزش مشارکتی و شیوه‌های خلاق آموزشی مباحثی از جمله: تاریخچه تاب‌آوری و تعاریف آن، ریسک‌ها، شوک‌ها، استرس‌ها و تاثیر آن بر سیستم، شناسایی شکاف‌ها در تاب‌آوری سیستم و تدوین نقشه‌راه تاب‌آوری سیستم در گروه‌ها مورد بحث و تمرین قرار گرفت.

جدول ۳- مشخصات اعضای سازمانهای مردم نهاد و تشکلهای غیر دولتی آموزش دیده بعنوان تسهیلگران محلی

ردیف	نام و نام خانوادگی	مدرک و رشته تحصیلی	نام سازمان ذیربط	ساعات حضور در کارگاه
۱	مریم خوش صولت	کارشناسی ارشد روان شناسی	موسسه خیریه احیای فروغ اندیشه نیک	۳۶
۲	مریم حاتمی مقدم	کارشناسی ارشد روان شناسی	کلینیک مادر	۳۶
۳	آقای میر حسینی	کارشناسی ارشد روان شناسی عمومی	عضو انجمن خیریه شهیدهاشمی	۳۶
۴	سمیه صالحی	کارشناسی ارشد روان شناسی بالینی	توانگران آگاه اراک - رییس هیات مدیره شبکه اجتماعی و اعتیاد	۳۶
۵	ندا جلالی	دکترای مشاوره	مرکز جامع پیشگیری فراز	۳۶
۶	خدیدجه قادر بیگ	کارشناسی حسابداری	موسسه راه زندگی آرام	۳۶
۷	طاهره قربانحسینی	کارشناسی ارشد روان شناسی	انجمن خیرین معلولین خانه انجمن مردم نهاد جامعه زنان	۳۶
۸	مرضیه حیدری بنی	کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی	موسس سلامت روان فردوس موسسه نشاط اجتماعی مهاجران	۳۶
۹	خانم بیاتی	کارشناسی ارشد مشاوره و راهنمایی	موسسه ناصحان سلامت	۳۶
۱۰	احمد شاهی	کارشناسی ارشد روانشناسی مثبت گرا	اولین موسس روانشناسی استان مرکزی	۳۶

۳-۵. پایش طرح در فاز اول و نتایج حاصله از آن (مبتنی بر پیش‌آزمون و پس‌آزمون)

در فاز اول طرح که ۵ روز (۳۶ ساعت آموزشی) به طول انجامید، نمایندگان ۱۰ سازمان مردم‌نهاد و فعال اجتماعی به عنوان تسهیل‌گر سطح ۲ تحت آموزش قرار گرفتند. مطالب و سر فصل‌های آموزشی بر اساس محتوای در نظر گرفته شده توسط معاونت امور زنان و خانواده که در اختیار اساتید قرار گرفته بود، تدریس گردید. لازم به ذکر است فرآیند آموزشی به صورت کارگاهی طراحی و شرکت‌کنندگان علاوه بر یادگیری مطالب تئوری در قالب گروه‌های ۶-۵ نفره به تمرینات عملی پرداختند.

نقاط قوت شناسایی شده توسط تسهیلگر سطح یک

- مشارکتی بودن پروژه در محتوا و شکل
- افزایش تعامل سمن‌ها با همدیگر و با دفتر امور بانوان
- انگیزه‌ی بالای تسهیل‌گران محلی در یادگیری و تمرین تکنیک‌های تسهیل‌گری

نقاط ضعف شناسایی شده تسهیلگر سطح یک

- تعداد کم منتخبین استانی برای شرکت در دوره آموزشی
  - نقاط قوت شناسایی شده کارشناس طرح در دفتر امور زنان و خانواده استانداری:
  - برنامه ریزی دقیق جهت اجرای دوره
  - توزیع بسته‌های آموزشی ویژه تسهیلگران سطح ۲
  - مکان مناسب آموزشی با امکانات لازم
  - متنوع بودن شرکت‌کنندگان از لحاظ جغرافیایی
  - انگیزه بالای شرکت‌کنندگان و انتخاب بر اساس شاخص‌های کمی و کیفی برای افراد متعهد
  - متناسب بودن موضوع طرح با مسائل و نیازهای جامعه
  - حضور کارشناسان امور بانوان فرمانداری‌ها و کارشناسان دفتر امور بانوان در کارگاه
- نقاط ضعف شناسایی شده توسط کارشناس طرح در دفتر امور زنان و خانواده استانداری:
- عدم توجه به ظرفیت استان‌ها برای برگزاری متناسب با اقلیم

- با توجه به بعد مسافت شهرهای استان و کمبود امکانات اعتبار تخصیص یافته در مرحله اول سطح کلی رضایت از کارگاه

ارزیابی این کارگاه به روش پیش آزمون و پس آزمون صورت گرفته است و تحلیل نتایج در این استانو د بین شرکت کنندگان رشد یادگیری بالای ۷۰ درصد را در آزمون‌ها نشان می‌دهد.

۳-۶. گالری تصاویر فاز یک

شکل ۵. گالری تصاویر فاز ۱ طرح ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی

۴. گزارش فاز دو

۴-۱. توزیع فعالیت در مناطق استان

شکل ۶. نقشه گستردگی فعالیت‌ها در مناطق استان

جدول ۳. توزیع فعالیت‌ها در مناطق استان

محله	شهرستان
شهرک الغدير	اراک
باغ خلج	اراک
رودکی	اراک
فوتبال	اراک
خیابان مشهد	اراک
فیروزآباد گوشه	خمین
عباس اباد	ساوه
شهرک علوی	ساوه
ازنا	شازند
مسکن مهر	تفرش
مامونیه	زرنديه
خنداب	خنداب

۲-۴. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی نقاط آسیب خیز و گروه‌های هدف جهت اجرای فاز دوم طرح

- هماهنگی و برگزاری جلسه‌ای با حضور فرماندار و روسای ادارات با هدف معرفی طرح در تمامی شهرستانها
- بررسی جمعیتی و جغرافیایی مناطق شهری و حاشیه‌ای شهر با کمک کارشناس امور اجتماعی فرمانداری و با حضور معاون فرمانداری و رییس بهزیستی
- شناسایی انواع آسیب‌های اجتماعی محلات و جمع بندی آنها با توجه به اطلاعات و گزارشات فرمانداری‌ها
- انتخاب چند محله که آسیبهای اجتماعی بالاتری داشتند و ورود به آنها جهت اجرای طرح

۳-۴. اقدامات انجام شده در راستای اطلاع رسانی جهت حضور گروه‌های هدف در کلاس‌های آموزشی مربوطه

- اطلاع رسانی فراخوان در مساجد منتخب محلات آسیب خیز.
- اطلاع رسانی در نشستهایی که امام جماعت و معتمدین محل با مردم داشتند.
- استفاده از کانون‌های مساجد و پایگاههای بسیج جهت اطلاع رسانی.
- ثبت نام از بین افراد شرکت کننده در نشستها جهت شرکت در کارگاههای آموزشی.
- تنظیم برنامه اجرایی کارگاه با نظر ثبت نام کننده‌ها در کارگاه.
- هماهنگی با ادارات مختلف جهت استفاده از مکانهای آنها برای اجرای کارگاه.

۴-۴. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی و هماهنگی با گروه‌های ذی‌نفوذ در میان مردم محلی جهت اجرای طرح

- هماهنگی با فرمانداری جهت معرفی و شناسایی افراد ذی‌نفوذ و معتمد.
- نشست با افراد ذی‌نفوذ برای معرفی طرح.
- اخذ لیست افرادی که احتمالاً بتوانند در کارگاه شرکت کنند.

۵-۴. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز دوم طرح

- برگزاری نشست با مدیران شهرستانی جهت هماهنگی برای ورود به محلات (یک هفته)
  - ارتباط با جامعه محلی، اطلاع رسانی اولیه و هماهنگی ورود به محلات در سطح محلی (دو هفته)
  - برگزاری کارگاه‌های آموزشی و جلب مشارکت جامعه محلی در راستای شناسایی آسیب‌های اجتماعی محلی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های مشارکتی جامعه محلی و راهکارهای عملیاتی برای کاهش آسیب (یک تا دو ماه)
  - طراحی و تدوین نقشه راه محلی با مشارکت جامعه محلی (دو هفته)
  - ترسیم نقشه راه ارتقاء تاب‌آوری استان (یک هفته)
- مقرر گردید تا ده روز بعد از اجرای کارگاه درفاز اول تسهیلگران سطح دو، برنامه اجرایی خود را طبق شیوه‌نامه اجرایی طرح بر مبنای ۶۰ ساعت آموزشی و توجیهی برای مردم محله بعد از مشورت و همفکری با مردم محلی تنظیم و به کارشناس فرمانداری و در نهایت به کارشناس مجری طرح خانم رسولی ارائه دهند.
- اکثر تسهیلگران با توجه به وقت آزاد شرکت کنندگان، جدول زمانبندی اجرای کارگاه را در طی ماه میارک رمضان شروع و به پایان رساندند.

در این فاز، ۱۰ محله و روستای آسیب خیز از ۵ شهرستان تحت پوشش طرح قرار گرفت. میزان ساعات آموزشی به طور میانگین برای هر محله ۶۰ ساعت در قالب فعالیت‌های تسهیل‌گری و آموزش مشارکتی، مجموعاً ۳۰۰ نفر را تحت پوشش قرار داده است. شایان ذکر است تعداد ۲۱ تسهیل‌گر در ابتدای سال ۱۳۹۶ هم در فاز دوم اجرای پروژه مورد آموزش قرار گرفتند. و در ۱۱ اجتماع محلی، فعالیت‌های آموزشی را به پیش بردند.

جدول ۴. مشخصات کلاس‌های آموزشی

نام شهر / منطقه / محله	نام آموزشگر محلی (عضو سازمان غیردولتی)	میزان ساعت تدریس و تسهیلگری	تعداد متریان (زنان و خانواده‌های محلی)	عنوان ریسک یا شوک
اراک / شهرک الغدیر	مریم خوش صولت	۶۰	۲۰	افزایش طلاق
اراک / محله باغ خلج ا	مریم حاتمی مقدم	۶۰	۲۰	عدم امنیت روانی اجتماعی محلی
اراک / رودکی	مریم حاتمی مقدم	۶۰	۲۰	تعارضات والدین با فرزندان
اراک / محله فوتبال	آقای میرحسینی	۶۰	۲۰	اعتیاد
اراک / خیابان مشهد	سمیه صالحی	۶۰	۲۰	تعارضات والدین با فرزندان
خمین / فیروز آباد گوشه	ندا جلالی	۶۰	۲۰	بیکاری
شازند / ازنا	مرضیه حیدری نبی	۶۰	۲۰	اعتیاد
ساوه / شهرک علوی	طاهر قربان حسینی	۶۰	۲۰	عدم امنیت روانی در سطح محله
ساوه / عباس آباد	طاهر قربان حسینی	۶۰	۲۰	بیکاری
زرنديه / مامونیه	افزایش طلاق	۶۰	۲۰	افزایش طلاق
خنداب / خنداب	پرخاشگری و خشونت	۶۰	۲۰	خشونت و پرخاشگری

۶-۴. نتایج حاصل از پایش طرح در فاز دوم

• مبتنی بر نتایج ارزیابی تسهیلگر سطح ۲

با توجه به آسیب‌های اجتماعی موجود و پیشرفت آنها که به صورت سونامی جامعه رادگیر کرده است، پیشنهاد می‌شود، دولت نقش جدی تری در رابطه با کنترل و پیشگیری داشته باشد. اجرای دوره تاب‌آوری اجتماعی در این شرایط یک اقدام خوب، اما کافی نیست. مردم در این شرایط نیاز به تغییر نگرش و کار فرهنگی عمیق دارند. قبل از اجرای طرح تاب‌آوری باید در این خصوص زمینه‌سازی کرد و در این صورت اگر این طرح به خوبی انجام شود، نقش بی‌بدیلی در کاهش آسیب‌های اجتماعی خواهد داشت. در هر صورت زمانی می‌توان گفت طرح موفق عمل کرده است که راهکارهای ارائه شده مورد توجه مسئولین باشد و بتوانند آنها را عملی سازند.

مشارکت موثر گروه‌های محلی برای شرکت در کارگاه و فرآیند اجرایی طرح، درگیر نمودن در فرآیند تدوین برنامه‌ریزی مشارکتی برای اولویت‌بندی مسائل محلات و فعالیت‌های میدانی برای شناخت ظرفیت‌ها، سرمایه‌ها و دارایی‌های محلات نشان از ارتباط موثر شرکت کنندگان از مدل اجرایی طرح می‌دهد. شایان ذکر است این طرح در محلات با شرایط یکسانی روبرو بوده است و محلاتی که سازمان‌های مردم‌نهاد و تسهیل‌گران تجربه مشارکتی را از قبل در آنها داشته است، میزان پیشرفت و اعتماد عمومی نسبت به طرح بالاتر بوده است. با عنایت به برگزاری طرح در حاشیه شهرها از سویی فرصت مغتنمی برای شرکت در کارگاه و از سویی بانوان روستاها در مناطق دوردست استان، با عنایت به دغدغه‌ها و آسیب‌هایی که با آن مواجه هستند، کمتر زمانی برای شرکت منظم در کارگاه داشته که جذب این نوع مخاطبین تجربه و تخصص کار با این نوع مخاطبین را می‌طلبد و این مشارکت در فرآیند طرح منظم و توسعه یافت.

• مبتنی بر نتایج ارزیابی تسهیلگر سطح ۱ و کارشناس طرح تاب‌آوری در دفتر امور زنان و خانواده استانداری

ارزیابی بر اساس مشاهدات و بازدیدهای میدانی صورت‌پذیرفته و شاخص‌هایی مانند مشارکت افراد و گروه‌های محلی، درگیر نمودن شرکت کنندگان در انتخاب و اولویت‌بندی مساله، بهره‌گیری از ظرفیت‌های محلی برای حل مساله و مشکل مطرح شده و میزان ارتباط موثر تسهیل‌گر سطح ۲ با جامعه محلی در نظر گرفته شده است.

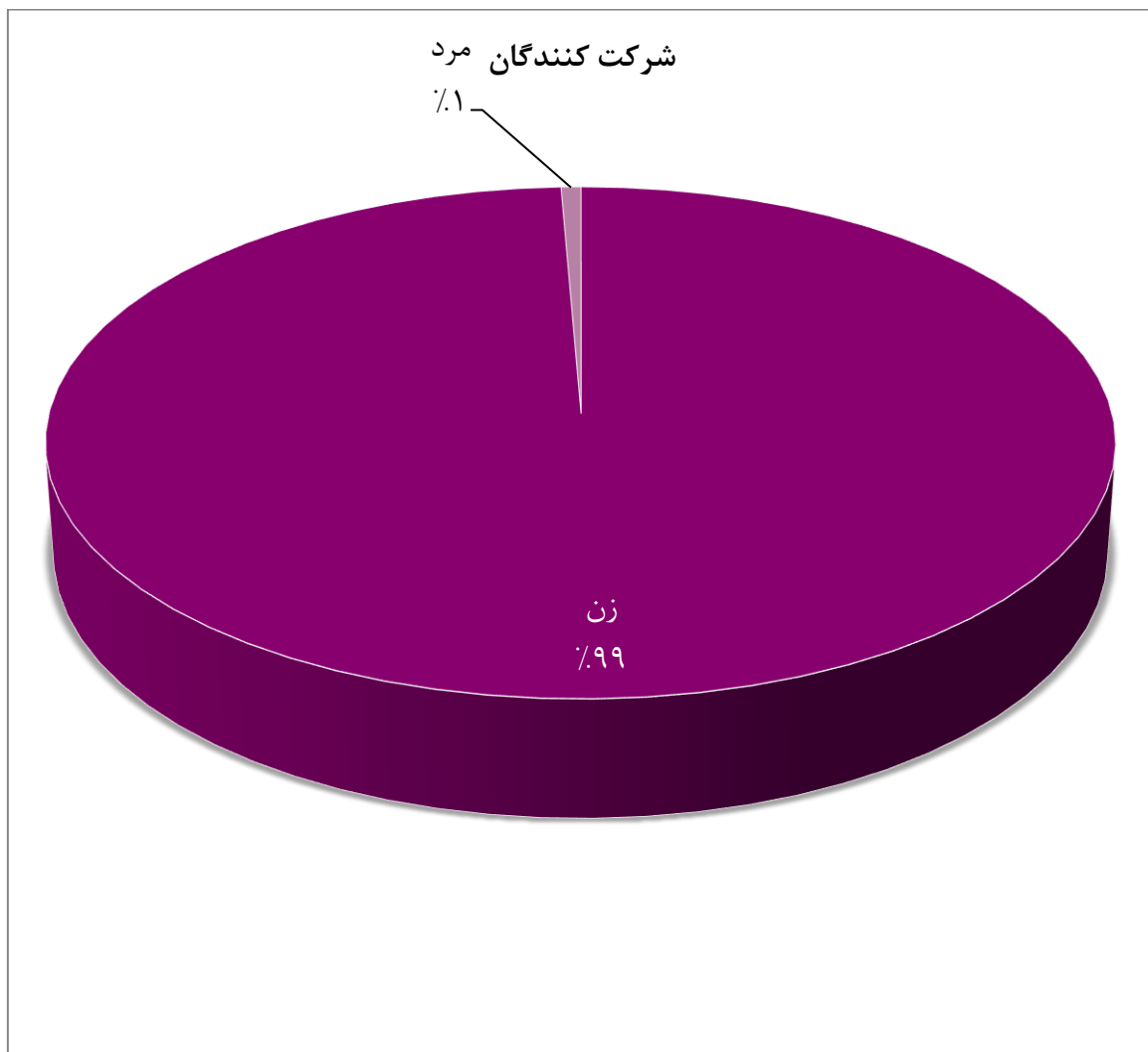
۴-۷. نقاط قوت و ضعف شناسایی شده (از نگاه تسهیلگر سطح ۲، کارشناس طرح در دفتر امور زنان و خانواده استانداری و تسهیلگر سطح ۱، نظرسنجی از شرکت‌کنندگان در کارگاه‌ها)

• **نقاط قوت**

- بر مبنای تجزیه و تحلیل آموزشگران محلی به داده‌ها و آسیب‌های جدیدی از محله‌های آسیب دیده و آسیب خیز دست یافته شد و اولویت‌های جامعه محلی نسبت به رفع مشکلات مشخص شد
- با توجه به اینکه مناطق آسیب دیده و آسیب خیز از طرف دستگاه‌های دولتی متولی به ویژه فرمانداری‌ها مشخص شده بودند، انتخاب محله‌های هدف از بین محله‌های معرفی شده دستگاه‌های دولتی و بر اساس شاخص حسن سابقه و میزان اعتماد قبلی نسبت به سمن مورد نظر برای اجرای طرح، در کارگاه آموزشی انتخاب محله‌ها (با مشارکت کارشناس فرمانداری و سمن‌ها) نهایی شد
- حضور تمام وقت کارشناسان فرمانداری همه شهرستان‌های هدف و مشارکت و تسلط بر موضوع، جهت نظارت بهینه.
- حضور تمام وقت کارشناسان استانداری و پیگیری امور
- حضور هر روزه و چند ساعته مدیرکل بانوان در کارگاه

• **نقاط ضعف**

- کمبود زمان برای اجرای طرح و جلب اعتماد مردمی محلی و اجرای بهینه طرح و نظارت‌های دوره‌ای

شکل ۷. نمودار جنسیت شرکت‌کنندگان

۵. نقشه راه تاب‌آوری محلات

۵-۱. شهرستان اراک - شهرک الغدير

• سیمای محله

شکل ۸. سیمای شهرک الغدير

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در شهرک الغدير

عنوان ريسک يا شوک	نوع ريسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• افزایش طلاق	• فراگیر و	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۳ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۲ ساله

شکل ۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در شهرک الغدير

جدول ۵. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری شهرک الغدیر

ردیف	نوع اقدامات	در چه زمانی	توسط کدام بخش
۱	شرکت در کلاس‌های مشاوره در راستای ارتقای سلامت روان و بازگشت به زندگی	کوتاه مدت	بهبیستی، دفتر امور بانوان و خانواده نهاد استانداردی، مراکز مشاوره، سازمان‌های مردم نهاد، فرمانداری
۲	بهره‌گیری و شرکت در برنامه‌های تفریحی کانون‌های فرهنگی محلات	کوتاه مدت	سازمان ورزش و جوانان، کلینیک‌های مددکاری، ستاد ورزش محلات کوتاه مدت
۳	مهارت‌آموزی و آشنایی با مهارت‌های کسب و کار	کوتاه مدت	تعاونی‌های محلی، خیریه‌ها
۴	عضویت در باشگاه‌های ورزشی، حضور دسته‌جمعی در پارک‌ها و مناطق تفریحی محله	کوتاه مدت	کمیته امداد، سازمان‌های مردم نهاد، حلقه‌های دوستی در سطح محله
۵	ادامه تحصیل و توسعه مهارت‌های مهارت‌های فردی	میان مدت	دانشکده‌های علمی کاربردی
۶	آموزش‌های فنی و حرفه‌ای رایگان و در دسترس	میان مدت	خیریه‌ها، مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای
۷	کارآفرینی و کسب و کار پایدار برای زنان دارای مهارت	بلند مدت	وزارت کار و تامین اجتماعی، معاونت امور زنان و خانواده
۸	امکان خرید مسکن ارزان قیمت برای زنان سرپرست خانوار	بلند مدت	وزارت مسکن، معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری
۹	ایجاد کانون‌های ازدواج آسان برای همسان‌گزینی	بلند مدت	وزارت ورزش و جوانان
۱۰	تغییر قوانین حمایتی و حضانت فرزندان ویژه زنان مطلقه	بلند مدت	قوه قضاییه، مجلس شورای اسلامی

۵-۲. شهرستان اراک - محله باغ خلیج

• سیمای محله

نام محله	• محله باغ خلیج
گروه مخاطب	• زنان و دختران محلی
نوع آسیب (شوک یا ریسک موجود)	• عدم امنیت روانی، اجتماعی در سطح محله
زمان اجرا	• تابستان ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• مریم حاتمی مقدم

شکل ۱۰. سیمای محله باغ خلیج

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله باغ خلیج

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• عدم امنیت روانی، اجتماعی در سطح محله	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۳ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۱۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله باغ خلیج

جدول ۶. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری محله باغ خلج

ردیف	نوع اقدامات	در چه زمانی	توسط کدام بخش
۱	تامین امکانات زیرساختی شهری مانند سطل زباله‌های عمومی در سطح محله و سم زدایی	کوتاه مدت	شهرداری و شورای اسلامی شهر، شورای محله
۲	پرداختن به مساله ارتباط موثر بین والدین و فرزندان در جلسات اولیا و مربیان مدارس	کوتاه مدت	مدرسه، مرکز مشاوره
۳	مراجعه به نیروی انتظامی و ارائه گزارش عدم امنیت اجتماعی محلی	کوتاه مدت	مردم و گروه‌های محلی، شورای محله، نیوری انتظامی
۴	نصب روشنایی معابر عمومی محلی	میان مدت	شرکت توزیع برق، شورای محله، سازمان‌های مردم‌نهاد، داوطلبین محلی
۵	زمینه ایجاد اشتغال برای معتادان بهبود یافته	میان مدت	شورای هماهنگی مبارزه با مواد مخدر، بهزیستی، اداره‌کل صنعت معدن و تجارت، سازمان فنی و حرفه‌ای
۶	برگزاری برنامه‌های همایش‌های پیاده روی خانوادگی در سطح محلی	میان مدت	اداره کل ورزش و جوانان، ستاد ورزش همگانی و ورزش محلات
۷	برگزاری کلاس‌های پیشگیری از اعتیاد برای جوانان و والدین	بلند مدت	
۸	توجه به تاسیس و راه اندازی مراکز ارائه خدمات بهداشت و سلامت در سطح محلات مانند آزمایشگاه، تزریقات و داروخانه	بلند مدت	وزارت بهداشت، افراد و نهادهای خیریه
۹	بهبودی و بازسازی زمی‌نهای ورزشی درون محلی	بلند مدت	وزارت ورزش و جوانان، بسیج، خیرین

۵-۳. شهرستان اراک - محله رودکی

• سیمای محله

نام محله	• محله رودکی
گروه مخاطب	• زنان و ساکنین جامعه محلی
نوع آسیب (شوک یا ریسک موجود)	• تعارضات والدین با فرزندان
زمان اجرا	• تابستان ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• مریم حاتمی مقدم

شکل ۱۲. سیمای محله رودکی

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله رودکی

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• تعارضات والدین با فرزندان	• فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت» ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۱ ساله

شکل ۱۳. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله رودکی

۴-۵. شهرستان اراک - محله فوتبال

• سیمای محله

شکل ۱۴. سیمای محله فوتبال

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله فوتبال

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• اعتیاد	• فراگیر و بلند مدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ سال

شکل ۱۵. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله فوتبال

جدول ۷. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری محله فوتبال

ردیف	نوع اقدامات	در چه زمانی	توسط کدام بخش
۱	برگزاری کلاس‌های پیشگیری از اعتیاد	کوتاه مدت	بهبیست، اداره کل ورزش و جوانان، پایگاه بسیج
۲	اجرای برنامه‌های شاد و با نشاط در سطح محله	کوتاه مدت	سازمان‌های مردم‌نهاد، خیریه‌ها
۳	ارجاع معتادان به مراکز درمانی و ترک اعتیاد	کوتاه مدت	نیروی انتظامی، بهزیستی، مراکز اقامتی و کمپ‌های ترک اعتیاد
۴	جلب حمایت از نهادها و ارگان‌های ذی نفع جهت اجرای برنامه‌های مشارکتی کاهش آسیب	میان مدت	کلیه نهادهای عضو سند پیشگیری از اعتیاد
۵	اجرای برنامه‌های پیشگیری از اعتیاد در سطح محلات و مدارس	میان مدت	آموزش و پرورش، ستاد مبارزه با مواد مخدر
۶	اجرای برنامه‌های کاهش تقاضا و مقابله با عرضه در سطح محلی و ملی	بلندمدت	نیروی انتظامی، ستاد مبارزه با مواد مخدر، وزارت کشور

۵-۵. شهرستان اراک - خیابان مشهد

• سیمای محله

شکل ۱۶. سیمای خیابان مشهد

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در خیابان مشهد

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• تعارضات والدین با فرزندان	• بلندمدت و فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۲ سال

شکل ۱۷. مشخصات طرح تاب‌آوری در خیابان مشهد

جدول ۸. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری در خیابان مشهد

ردیف	نوع اقدامات	در چه زمانی	توسط کدام بخش
۱	آموزش ارتباط موثر والدین با فرزندان	کوتاه مدت	مدارس، آموزش و پرورش، سازمان‌های مردم‌نهاد
۲	برگزاری دوره‌های آموزشی کنترل خشم، مهارت‌های زندگی ویژه دانش‌آموزان	کوتاه مدت	سازمان‌های مردم‌نهاد، مشاوران و روانشناسان
۳	آموزش حقوق شهروندی در سطح محلی ویژه کودکان، نوجوانان، والدین	میان مدت	آموزش و پرورش، بهزیستی، دفتر امور اجتماعی و فرهنگی استانداری
۴	توان‌افزایی ساکنین محلی جهت مشارکت در برنامه‌های اولویت‌دار محلی	میان مدت	شهرداری، استانداری، گروه‌های دواطلبانه مردمی،
۵	توسعه زیرساخت‌های سلامت و رفاه و زیبا سازی محلی	بلند مدت	شهرداری، دانشگاه علوم پزشکی

۵-۶. شهرستان تفرش - محله مسکن مهر

• سیمای محله: درمیان

شکل ۱۸. سیمای محله مسکن مهر

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله مسکن مهر

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• بیکاری و عدم امنیت روانی در محله	• فراگیر و ویژه	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۲ سال

شکل ۱۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله مسکن مهر

جدول ۹. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری محله مسکن مهر

ردیف	نوع اقدامات	در چه زمانی	توسط کدام بخش
۱	برگزاری کلاس‌های آموزشی جهت ارتقا سطح سلامت روان	کوتاه مدت	فرمانداری، بهزیستی
۲	برگزاری دوره‌های ده‌گانه مهارت‌های زندگی	میان مدت	بهزیستی، سازمان‌های مردم‌نهاد، مشاوران، روانشناسان، خیریه‌ها
۳	توان افزایشی ساکنین محلی در خصوص مهارت پس انداز کردن و چگونگی دسترسی به تسهیلات کم بهره	میان مدت	خیریه‌ها، شهرداری
۴	حضور مسئولان شهری در محلات و مشاهده مشکلات محلی از نزدیک	بلند مدت	شهرداری، استانداری
۵	ارائه خدمات بهینه شهری در راستای افزایش امنیت محلی و پیشگیری از خطرات تصادفات	بلند مدت	شهرداری، نیروی انتظامی، راهنمایی و رانندگی
۶	توسعه خدمات تفریحی و ورزشی برای کودکان و خانواده‌ها در سطح پروژه‌های مسکن مهر	بلند مدت	وزارت کشور، وزارت مسکن، وزارت ورزش و جوانان، شهرداری

۵-۷. شهرستان خمین - محله فیروزآباد گوشه

• سیمای محله

نام محله	• محله فیروزآباد گوشه
گروه مخاطب	• زنان و جوانان
نوع آسیب (شوک یا ریسک موجود)	• بیکاری زنان و جوانان
زمان اجرا	• تابستان ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• ندا جلالی

شکل ۲۰. سیمای محله فیروزآباد گوشه

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله فیروزآباد گوشه

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• بیکاری زنان و جوانان	• فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۳ ماه

شکل ۲۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله فیروزآباد گوشه

جدول ۱۰. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری محله فیروزآباد گوشه

ردیف	نوع اقدامات	در چه زمانی	توسط کدام بخش
۱	آموزش خودآگاهی، مهارت حل مساله و فرزندپروری ویژه زنان و جوانان	کوتاه مدت	بهبودبخشی، پایگاه سلامت اجتماعی، سازمان‌های مردم‌نهاد
۲	برگزاری دوره‌های مهارت آموزشی فنی و حرفه‌ای متناسب با ظرفیت‌های محلی و فردی	میان مدت	فنی و حرفه‌ای، بهبودبخشی، موسسات مردم‌نهاد
۳	ارائه تسهیلات کم بهره برای مشاغل کوچک و خرد	میان مدت	بهبودبخشی، بانک، استانداری
۴	تصویب قانون حمایت از اشتغال زایی زنان سرپرست خانوار در بنگاه‌های اقتصادی (ایجاد محیط امن و فارغ از خشونت روانی و اقتصادی)	ی بلند مدت	مجلس، وزارت کار و امور اجتماعی، معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری

۸-۵. شهرستان شازند - محله ازنا

• سیمای محله

نام محله	• محله ازنا
گروه مخاطب	• زنان و ساکنین محلی
نوع آسیب (شوک یا ریسک موجود)	• اعتیاد جوانان
زمان اجرا	• تابستان ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• مرضیه حیدر نبی

شکل ۲۲. سیمای محله ازنا

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله ازنا

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• اعتیاد جوانان	• فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلندمدت: ۲ سال

شکل ۲۳. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله ازنا

جدول ۱۱. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری محله ازنا

ردیف	نوع اقدامات	در چه زمانی	توسط کدام بخش
۱	برگزاری جلسات مشاوره برای خانواده‌ها و افراد در معرض آسیب	کوتاه مدت	بهبودستیف سازمان‌های مردم‌نهاد، موسسه‌های همیاران سلامت روان
۲	در دسترس بودن خدمات کاهش آسیب ناشی از اعتیاد	کوتاه مدت	شورای هماهنگی مبارزه با مواد مخدر، استانداری، بهزیستی
۳	ایجاد مراکز مشاوره در سطح محلات آسیب‌خیز با تعرفه‌های پایین و خدمات یارانه‌ای	میان مدت	بهبودستی، نظام مشاوره، وزارت ورزش و جوانان
۴	نظارت بر فعالیتهای دفاتر مشاوره و وکالت در خصوص پیگیری از افزایش تشویق به طلاق	میان مدت	دادگستری، بهزیستی، نظام روانشناسی و مشاوره
۵	تدوین بسته‌های سیاستی پیشگیری از اعتیاد و طلاق	بلند مدت	وزارت بهداشت، بهزیستی، مجلس شورای اسلامی

۵-۹. شهرستان خنداب - خنداب

• سیمای محله

شکل ۲۴. سیمای خنداب

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در خنداب

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوگ)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• خشونت و پرخاشگری	• فراگیر، بلند مدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۲ سال

شکل ۲۵. مشخصات طرح تاب‌آوری در خنداب

جدول ۱۲. اقدامات پیش بینی شده برای طرح تاب‌آوری محله خنداب

ردیف	نوع اقدامات	در چه زمانی	توسط کدام بخش
۱	برگزاری دوره‌های آموزشی فرزند پروری، کنترل خشم، ارتباط موثر	کوتاه مدت	بهبودی، کمیته امداد، سازمان‌های مردم نهاد، کلینیک‌های مددکاری
۲	آگاه‌سازی و توان‌افزایی جوامع محلی (تاب‌آوری اجتماعی) جهت مدیریت بهینه زندگی در برابر مشکلات و کاهش رفتارهای خشونت‌زا	میان مدت	دفتر امور بانوان و خانواده استانداری، سازمان‌های مردم نهاد، بهبودی
۳	حساس‌سازی نیروی انتظامی جهت افزایش گشت‌های نامحسوس در سطح محلات پراسیب	میان مدت	نیروی انتظامی، شورای محلات، گروه‌های داوطلبانه محلی، بسیج
۴	ایجاد سیاست‌های اشتغال پایدار محلی از طریق تسهیلات کم بهره ویژه مهارت آموزان و صاحبان ایده در میان جوانان و زنان	بلند مدت	وزارت اقتصاد، معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری، بهبودی و بانک‌های قرض الحسنه

۵-۱۰. شهرستان زندیه - محله مامونیه

• سیمای محله

شکل ۲۶. سیمای محله مامونیه

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله مامونیه

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• افزایش طلاق	• فراگیر و فصلی	• محلی، روستایی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۲ سال

شکل ۲۷. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله مامونیه

جدول ۱۳. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری در محله مامونیه

ردیف	نوع اقدامات	در چه زمانی	توسط کدام بخش
۱	برگزاری دوره‌های آموزشی و ارائه خدمات مشاوره پیش از ازدواج در سطح محلی	کوتاه مدت	دانشگاه علوم پزشکی، بهزیستی، سازمان‌های مردم‌نهاد، کلینیک‌های مددکاری و خیریه‌ها
۲	برگزاری دوره‌های آموزشی ویژه زوجین دارای اختلاف	میان مدت	مراکز مشاوره، پایگاه‌های سلامت اجتماعی، سازمان‌های مردم‌نهاد
۳	برگزاری دوره‌های آموزشی ارتباط موثر به صورت رایگان و در دسترس ویژه زوجین	میان مدت	مراکز مشاوره، پایگاه‌های سلامت اجتماعی، سازمان‌های مردم‌نهاد، کمیته امداد
۴	بهبود توسعه زیرساخت‌های اقتصادی، اجتماعی و حمایتی در جهت حفظ و صیانت از نهاد خانواده	بلند مدت	مجلس، وزارت کار و امور اجتماعی، وزارت کشور

۹-۱۱. شهرستان ساوه - محله عباس آباد

• سیمای محله

شکل ۲۸. سیمای محله عباس آباد

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله عباس آباد

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• بیکاری	• فراگیر و فصلی	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۲ سال

شکل ۲۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله عباس آباد

جدول ۱۴. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری محله عباس آباد

ردیف	نوع اقدامات	در چه زمانی	توسط کدام بخش
۱	برگزاری دوره‌های آموزشی مهارت‌های کسب و کار ویژه داوطلبان و علاقه‌مندان محلی	کوتاه مدت	سازمان‌های مردم‌نهاد، کمیته امداد، بانک قرض‌الحسنه رسالت،
۲	ایجاد ساز و کارهای مشاوره کسب و کار در سطح محلی برای جوانان	کوتاه مدت	سازمان‌های مردم‌نهاد، کمیته امداد، بانک قرض‌الحسنه رسالت، خیریه‌ها، فرمانداری
۳	ایجاد کسب و کارهای خدماتی مبتنی بر ظرفیت‌های محلی و با بهره‌گیری از فضای عمومی مانند آشپزخانه مسجد	میان مدت	بسیج، شورای محله، هیات امنای مسجد
۴	توسعه کسب و کار خانگی زنان با بهره‌گیری از ظرفیت‌های فیزیکی موجود در محله	میان مدت	بسیج، شورای محله، هیات امنای مسجد، خیریه‌ها و مراکز ارائه خدمات بهزیستی
۵	ایجاد ساز و کارهای حمایتی از کسب و کارهای خرد و خانگی محلات به صورت پایدار	بلندمدت	مجلس شورای اسلامی، وزارت ورزش و جوانان، معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری، وزارت جهاد کشاورزی

۵-۱۲. شهرستان ساوه - شهرک علوی

• سیمای محله

شکل ۳۰. سیمای شهرک علوی

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در شهرک علوی

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• عدم امنیت روانی محلی	• فراگیر و فصلی	• محلی، روستایی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۲ سال

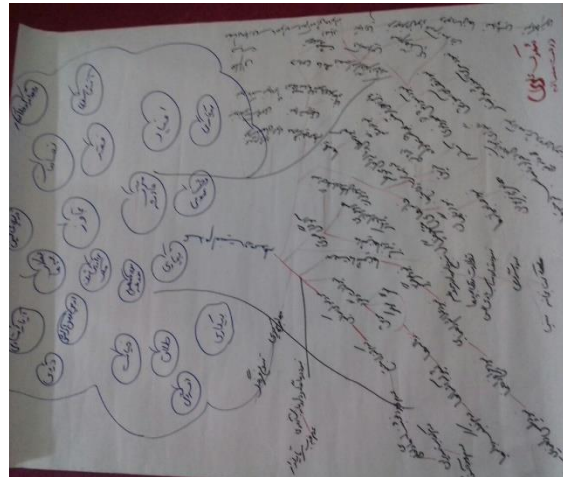
شکل ۳۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در شهرک علوی

جدول ۱۵. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری شهرک علوی

ردیف	نوع اقدامات	در چه زمانی	توسط کدام بخش
۱	برگزاری برنامه‌های شاد و متناسب با اعیاد ملی و مذهبی	کوتاه مدت	بسپج، شورای محلات، هیات امنای مسجد
۲	ایجاد مراکز فرهنگی و ورزشی متناسب با شرایط محلی	کوتاه مدت	اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان‌های مردم نهاد، خیریه‌ها،
۳	ارائه خدمات بهینه در جمع‌آوری زباله به صورت منظم	میان مدت	شهرداری، شورای اسلامی شهر
۴	اجرای برنامه‌های تفکیک زباله از مبدا و آموزش آن در سطح محلات	میان مدت	شهرداری، شورای اسلامی شهر
۵	برگزاری کلاس‌های آموزشی، مهارتی در زمینه مهارت‌های زندگی	میان مدت	بهزیستی، بسپج، سازمان‌های مردم نهاد، پایگاه‌های سلامت اجتماعی
۶	توان‌افزایی جامعه محلی در زمینه حقوق شهروندی و مطالبه‌گری	میان مدت	دفتر امور اجتماعی و فرهنگی استانداری، کانون وکلا، سازمان‌های مردم نهاد
۷	توسعه خدمات سلامت در سطح محلی	بلند مدت	دانشگاه علوم پزشکی، بهزیستی، شهرداری
۸	ایجاد زیرساخت‌های مدیریت شهری جهت کاهش تصادفات	بلند مدت	راهنمایی و رانندگی، مدیریت خدمات شهری، نیروی انتظامی

شکل ۳۲. گالری تصاویر فاز ۲ طرح ارتقاء تاب آوری اجتماعی

۶. سیمای تاب‌آوری

سیمای طرح توان‌افزایی و ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی در استان مرکزی

معاونت امور زنان و خانواده
ریاست جمهوری

سال ۹۷ - ۱۳۹۶

نوع ریسک‌ها	تعداد تسهیل‌گران	تعداد افراد تحت پوشش	تعداد ریسک‌ها یا شوک‌های شناسایی شده	تعداد اجتماع محلی
فراگیر بلندمدت	۲۴	۴۹۰	۶	۲۲

۷. سیمای ریسک‌ها

سیمای ریسک ها و شوک های شناسایی شده در طرح توان‌افزایی
و ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی در جوامع محلی استان مرکزی

مرکزی

۸. نقشه راه

